

כלי התגברות וחיזוק לעבודת ה' - לעבודת חיים אמתיים

1. משנה כ - יהודה בן תימא אומר, הוי עז כנמר, וקל כנשר, ורץ כצבי, וגבור כארי, לעשות רצון אביך שבשמים. הוא הנה אומר, עז פנים לגיהנם, ובשנת פנים לגן עדן. יהי רצון מלפניך יי אלהינו שתבנה עירך במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך:

2. טור אורח חיים הלכות הנהגת אדם בבקר סימן א - יהודה בן תימא אומר הוי עז כנמר וקל כנשר רץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים פרט ארבעה דברים בעבודת הבורא יתברך והתחיל בעז כנמר לפי שהוא כלל גדול בעבודת הבורא יתברך לפי שפעמים אדם חפץ לעשות מצוה ונמנע מלעשותה מפני בני אדם שמלעיגין עליו ועל כן הזהיר שתעזיז פניך כנגד המלעיגין ואל תמנע מלעשות המצוה ואמר קל כנשר כנגד ראות העין ודמה אותו לנשר כי כאשר הנשר שט באויר כך הוא ראות העין לומר שתעצים עיניך מראות ברע כי היא תחלת העבירה שהעין רואה והלב חומד וכלי המעשה גומרין ואמר גבור כארי כנגד הלב כי הגבורה בעבודת הבורא יתברך היא בלב ואמר שתחזק לך בעבודתו ואמר רץ כצבי כנגד הרגלים שרגליך לטוב ירוצו

3. ר' עובדיה מברטנורא - עז כנמר - הנמר הזה נולד מן חזיר היער והלביאה, כי בעת יחם האריות הלביאה מכנסת ראשה בסבכי היער ונוהמת ותובעת את הזכר, והחזיר שומע קולה ורובעה, ונמר יוצא מבין שניהן. ולפי שהוא ממזר הוא עז פנים, אף על פי שאין בו גבורה כל כך. אף אתה הוי עז ולא תתבייש לשאול מרבך מה שלא הבנת, כאותה ששנינו לא הביישן למד: **וקל כנשר -** לחזור אחר תלמודך, ולא תיגע. כדכתיב (ישעיהו מ', לא) וקול! יהוה יחליפו: כח יעלו אבר פנשרים ירוצו ולא יגעו ילכו ולא ייעפו.

4. תפארת ישראל - עז כנמר. ... תקח את עצמך לכל מעשה טוב, ולא תחשוב מי אני ומה חיי שאשתדל אחר מצוה זאת, זה אינו ראוי רק לצדיק גדול, ולא לשפל כמוני. אבל אני אומר לך, שתהיה עז כנמר שלא ישוב מפני כל, אף שאינו חזק כל כך בטבעו

5. נתיבות שלום

<p>במאמר זה פותח הטור את כל ד' חלקי ספרו, וכותב, פרט ארבע דברים בעבודת הבורא ית', והיינו שד' ענינים אלו הם היסודות שיהודי צריך להם לעבודתו ית'. והתחיל בעז כנמר, לפי שהוא כלל גדול בעבודת הבורא ית', לפי שפעמים אדם חפץ לעשות מצוה ונמנע מלעשותה מפני בני אדם שמלעיגין עליו, וע"כ הזהיר שתעזיז פניך כנגד המלעיגין ואל תמנע מלעשות המצוה וכו'. ואמר קל כנשר, כנגד ראות העין, ודימה אותו לנשר כי כאשר הנשר שט באויר כן הוא ראות העין, לומר שתעצים עיניך מראות ברע. וכמו שפירש בזה הבית יוסף, שאם מזדמנת לאדם הסתכלות אסורה מהרה קל חיש יעצים עיניו מראות ברע. ואומר רץ כצבי כנגד הרגלים, לומר שרגליך לטוב ירוצו. וגבור כארי כנגד הלב, כי הגבורה בעבודת הבורא ית' היא בלב. וכבר הקשה בבית יוסף, שלכאורה יש כאן כפילות, עזות הנמר וגבורת הארי שענינם אחד גבורה בעבודת ה', וכן קל כנשר ורץ כצבי מורים שניהם על זריזות, ולמה נמנים הם כד' דברים. וגם סדר המאמר צריך ביאור, למה הקדים עז כנמר לפני גבור כארי.</p>	<p>ל טוב ירוצו. וגבור כארי, הוא כנגד טור מרע, להתגבר על תאוות לבו ולהכניע את היצה"ר הבווער בקרבו, שאיזהו גבור הכובש את יצרו.</p> <p>וכתב היעב"ץ שנקט ד' דרגות אלו שהם כחות נפשיים ולא גופניים, כמו עזות הנמר וקלות הנשר וכן ריצת הצבי וגבורת הארי, שיש כח גופני כמו כח השור, ויש גבורה שהיא גבורה נפשית, שאין גבור החיל מצטיין בכחו הגופני, אלא באומץ שיש לו, ולכן אחז"ל איזהו גבור הכובש את יצרו שלזה צריך גבורה ואומץ עילאי יותר מכל מיני גבורה. וד' בעלי חיים אלו כל אחד מצטיין במדה המיוחדת שלו, שבה עולה הוא על שאר בעלי חיים. והוא מאמר יהודה בן תימא, שאם הקב"ה ברא בבע"ח דרגות אלו שהם מעל החומריות, על האדם ללמוד מזה שכ"ש יהודי שהוא חלק א' ממעל יש בקרבו כחות נפשיים אלו להשתמש בהם לעבודתו ית', ואפילו אם אינו מרגיש ידע כי נטועים בנפשו כחות טמירים אלו שהם למעלה מכחות החומריים שיש באדם. כחות אלו הם נגד החומר והטבע הגורמים לאדם שאינו יכול לצאת מגדרו הרגיל ולהתגבר על טבעיותו והרגליו, אינו יכול להתרומם ולהתעלות</p>
--	---

וי"ל שד' ענינים אלו נחלקים לסור מרע ועשה טוב, שבוה גופא יש ב' סוגי ענינים, יש גורמים חיצוניים שאינם נובעים מהאדם עצמו, ויש את הגורמים הפנימיים, האויבים בנפש השוכנים באדם גופו. ומתחיל קודם כמה שנוגע לגורמים חיצוניים, בעשה טוב ובסור מרע. ועל זה אמר הוי"ע כנמר, דזה שחפץ לעשות רצון הבורא אלא שמונע עצמו מפני המלעיגים, עליו להיות עז כנמר ולהתגבר כנגדם. וכן קל כנשר, שהוא כאשר מזדמנת הסתכלות אסורה, שיעצים עיניו מראות ברע ויסור מהרע המזדמן לו מחמת גורמים חיצוניים. ואח"כ מונה את הגורמים הפנימיים בעשה טוב ובסור מרע, רץ כצבי, הוא כנגד המדות הטבעיות באדם מצד עצמו, כעצלות וכדו' המונעים אותו מעשות טוב, לזה אמר רץ כצבי שיהיה זריז בעשה טוב, ורגליו

מעל הנטיות התאוניות של נפש הבהמי, והוא בהסגר וכשבו אין אונים מחמתם, וכמו שהתפלל דוד המלך ע"ה (תהלים קמב) הוציאה ממסגר נפשי. ובמאמר זה הקיף בדבריו את כל הכחות שיש ליהודי בכדי לפרוץ את המסגרים שהוא נתון בהם תמיד, שאפילו כאשר הוא כבר רוצה לעשות טוב, הרינו נתון במאסר ובהסגר מחמת כחות הסט"א שאינם מניחים לו לעבוד כאשר עם לבבו בעשה טוב ובסור מרע. יש מי שהוא עצלן, אמנם בכל לבו רוצה לעשות טוב, אבל הוא במסגר העצלות הסובב אותו, ויש מי שנתון במסגרים של יצרים אפלים הסוגרים עליו. ואפילו אם יהודי כבר מתגבר על הגורמים הפנימיים אזי ישנם מסגרים של גורמים חיצוניים, שבני אדם מלעיגים עליו וכדו', שכל זה בכלל הוציאה ממסגר נפשי, שהוא נתון במאסר ואינו יכול

לנהוג כחפצו. וע"ז אמר יהודה בן תימא ד' דברים אלו שליהודי יש בקרבו את כל הכחות הנפשיים לשבר דלתות נחשת ובריחי ברזל יגדע ולהוציא ממסגר נפשו.

עוד מרומז במאמר זה כנגד ד' תקופות החיים, ימי הבחורות, היא התקופה הסוערת ביותר בחיים, שרתחת הדם בתוקפה והיצה"ר בוער בו כאש מרוב תאוות, וכח המדמה והדמיוני ליהנות מן החיים מעביר אותו על דעתו ועל דעת קונו, ובבחינת פחו עלי יצרי ובקש לטורדני מן העולם. ואז הוא בבחינת כמש"כ מרן אדמו"ר בעל זכרון קדוש זי"ע (מכתב כג), כי יפגשך עשו אחי ושאלך למי אתה ואנה תלך וכו', היצה"ר מעמיד את בני הנעורים הרוצים להתדבק בתורה ועבודה, ואומר לו איזה דרך בחרת ללכת בחיים, הבט וראה עולם ומלואו על כל תענוגיו. ואמרת לעבדך ליעקב, שמדתו אמת שאין בו דמיון, ואז רואה שהכל הבל ודמיון, ואין אדם מת וחצי תאוותו בידו, וכל התאוות תחלתם מתוק וסופם רע ומר, וכל התענוגים הם כאין וכאפס נגד תענוג מתיקות ועריבות התורה ועבודת ה', ובמיתו לי נהורא ותתפי לכון בהתא. וכנגד זה אמר הוי"ע כנמר, שצריך הרבה עזות דקדושה לא לסור מדרכו ולא להגרר אחרי זה.

וקל כנשר הוא כנגד התקופה שלאחריה, שהיא התקופה הקשה ביותר בחיים, הבעיות המרובות שכל מהותו מלא תאוות מצד אחד ומלא טרדות וצער גדול בנים מצד שני, תקופה זו רבים חללים הפילה, וגם מאלו שעברו בשלום התקופה הראשונה יש שאין עומדים במבחן המלחמה בשתי חזיתות, ולעת כזאת אין עצה רק קל כנשר, כחו של הנשר שהוא מתרומם מעל פני האדמה, על כל המזיקים ואבני הנגף שבה, וכשהוא מתרומם מעל הכל הוא במקום מובטח, כמ"כ האדם בגיל זה עצתו רק להתרומם מעל כל התאוות והטרדות. רץ כצבי הוא כנגד בן ארבעים לכינה, כמאחז"ל (זח"ב יד.) מה הצבי כשהוא רץ מחזיר פניו לאחוריו, היינו שממשך לרוץ, אך יחד עם זה מחזיר פניו לאחוריו לתקן את פגמיו מהעבר. והוא ע"ד מאמר מרן בב"א זי"ע (פר' פרה) תבא אמו ותקנת צואת בנה, אם הוא מדת הבינה, שעד

הגיעו לגיל ימי הבינה דומה האדם לחייל הנמצא באמצע חזית המלחמה, שאז גם אם נפצע תפקידו רק לברוח שאם לא כן יכריעוהו האויב. רק כשיבוא למקום שהסכנה חלפה אז יעמוד לחבוש את פצעיו. ע"ז עד הגיעו לגיל ארבעים הוא בעיצומה של מלחמת היצר, שאסור לו לעמוד אפילו לחבוש פצעיו, ורק להתקדם הלאה. ורק בהגיעו לארבעים אז תבא אמו ותקנת צואת בנה.

וגבור כארי נאמר בהגיעו לגיל הזקנה שכחותיו בל עמו והולך ונחלש, וע"ז נופל גם בכחות הרוחניים, אז צריך להתאזר כגבור בכחות הנפש, כאמור כי גבור ענינו ברוח יותר מכח שענינו בגוף, ויתחזק להתמסר ביתר שאת וביתר עזו בעבודת ה', כזקני ת"ח שכל מה שמזיקנים דעתן מתיישבת עליהן, שהם מתפנים מטרדות היצר והפרנסה ומכינים צידה לדרך. ויותר ממה שצריך גבורה בזמן התגברות התאוה בימי הנעורות, צריכים גבורה לעת זקנה, ולא ליפול ברפיון ונפילת הרוח, שרבים חללים הפילה, ושע"ז אנו מתפללים אל תשליכנו לעת זקנה ככלות כוחנו אל תעזבנו, ועוד ינובון כשיבה דשנים ורעננים יהיו.

ואמנם כ"ז הוא בכללות חיי האדם, אך בכל תקופה מהחיים ישנם כל הבחי' הללו. וכמאמר הבעש"ט זי"ע, אל תשליכנו לעת זקנה, לימי זקנה לא נאמר אלא לעת זקנה, שזה יתכן גם בנעורו שהוא במצב של עת זקנה. וכמו שכתב מרן אדמו"ר בב"א זי"ע במכתבו (מכתב א), שיש אברכים שיש להם יצה"ר של זקנים, ויש זקנים שיש להם יצה"ר של אברכים. יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו פעם בעזות ופעם בגבורה וכו', וצריך בכל מצביו את ד' כחות הנפש העזות הקלות והגבורה ללחום נגדו.

וכאמור ד' דרכים אלו הם שיטה ודרך מיוחדת איך לעצב את דמותו הרוחנית של האדם, שהקו הכללי שלהם הוא איך להשתחרר מבית האסורים. שהאדם יש לו מאסר בית בתוך גופו ועצמיותו, טבעיותיו והרגליו, ובמיוחד תכונת הנפש ללכת בקטנות, ולא לצאת מהאווירה המאופקת והמצומצמת

שלו למרחבים גבוהים ונעלים יותר. האדם הנתון בתוך שלטון הגוף ותכונותיו פעם יעלה ופעם יפול, אבל תמיד הוא במסגרת צרה ממנה לא יצא, כדוגמת הנמצא במאסר שיש לו חצר גדולה להסתובב אבל אינו יכול לצאת מהמסגרת, כך האדם הנמצא תחת

ממשלת הגוף ותכונותיו. והכלל הוא שצריך לצאת מתוך מסגרי הגוף והנפש למרחב, שזה היה כוחם של חסידים הראשונים, שתמיד היו להם עתים ידועים בהם התעלו למעלה מכל הענינים הקושרים את הגוף ומכל תכונות הנפש, וע"ז גדלו והצליחו ועשו פרי.